

Schuilen onder vleugels van Israëls God

11 augustus 2024, Goede Herderkerk Ridderkerk

Lezing: Ruth 3

Ik wil u en jullie graag het verhaal vertellen van Ruth in Bethlehem.

Ruth, de Moabitische, dat lees je wel zeven keer in het gehele verhaal van Ruth, en nog vaker klinkt de naam Moab. Wat had Elimelech beziel, 'Mijn God is koning' betekent zijn naam, om met zijn vrouw Naomi, de liefelijke, en zijn twee zoons naar Moab te emigreren? Ja, het was kummervol geweest, ellendig zelfs, geen werk, geen eten, armoede, nota bene in Bethlehem, in het beloofde land, in het Broodhuis, in de graanschuur van Israël. Hongersnood. Maar naar Moab, in hemelsnaam, wat heeft een Bethlehemiet uit Juda in Moab te zoeken? Niks toch?

Of is het dan toch waar: *erst kommt das Fressen und dann kommt die Moral* (Bertold Brecht)? Maakt honger alle rauwe bonen zoet, zelfs het gaan naar een goddeloos land? Je kunt niet al te kieskeurig zijn als het om de toekomst van je gezin gaat, toch? Of verkopen we uiteindelijk voor een beetje welvaart al onze principes en uiteindelijk zelfs onze ziel aan de duivel, als het moet? Laten we ons als 'maagmensen' lijmen door de centen, door onze materiële zekerheden en kan ons dan waardigheid, eer, of gerechtigheid minder schelen?

Moab staat uitermate slecht bekend in de geschriften van Israël. Koning Balak van Moab instrueerde Bileam om de Israëlieten die zijn gebied naderden, te vervloeken, met alle spirituele krachten die hij maar kon aanboren (Num 22). Het is dat Bileam een eigenzinnige ezel had met meer spirituele sensitiviteit en dus een oog had voor engelen, dan zijn meester en dat er uiteindelijk alleen maar zegenwoorden uit zijn mond kwamen. Dus dat mislukte. Maar later werd een andere taktiek ingezet: verleidelijke Moabitische meisjes of vrouwen. Zij troonden de jongens en mannen van Israël mee naar de afgodendienst van de Baäl in Peor. Vruchtbaarheidscultus met lekkere seksuele rites. Wie wil daar niet eens een keer aan mee

doen? Lachen man. Maar een gruwel in de ogen van een ware Israëliet, want een gruwel in de ogen van de HEER, de Ene, God van Israël (Num 25). En dat hele Moab, was dat niet terug te voeren op Sodom en Gomorra? Dan was Lot wel, net op tijd, met zijn vrouw en dochters weggevlucht uit dat goddeloze oord, hoewel zijn vrouw het toch niet achter zich kon laten en verstijfde tot een zoutpilaar. Maar daar zat hij dan met zijn dochters. En toen bleken ook zij toch meer dochters van Sodom te zijn dan achternichten van Abraham, want zij voerden hun vader dronken, net genoeg om zich nog sexueel aan hem te kunnen opdringen, en uit deze incest werd Moab geboren (Gen. 19:37).

Moab staat voor een verloederde samenleving. Moabieten staan slecht bekend, als onbetrouwbare valsspelers, en Maobitische vrouwen nog erger, als sloeries of golddiggers. Moet je eens kijken hoe snel er dan ook vooroordelen ontstaan, en een overreactie. Hele legertjes worden per social media gemobiliseerd om die 'bastards' en iedereen die zich met hen inlaat, eens een lesje te leren.

Is het niet riskant om Ruth, een jonge Moabitische, midden in de nacht, na het laatste oogstfeest, opgedirkt en al, af te sturen op de respectabele, maar wel alleen slapende hereboer Boaz? Het lijkt vragen om problemen. 'Maak je zelf zo aantrekkelijk mogelijk, door je te baden en je zelf met olie in te wrijven. Ga dan naar hem toe. Het is duidelijk dat hij je welgezind is. Als hij ligt uit te buiken op de plek waar het feest was, ga daar dan onder zijn dek, bij hem liggen'.

Na zeven weken tussen Pesach en Shavoeot, Pasen en het Wekenfeest-Pinkteren, is de oogst nu wel binnen en kan er na het harde werken worden gerust. Zal ik geen rust vinden voor jou, mijn dochter, waar je het goed hebt, had Naomi gezegd (3:1), toen ze haar plan ging ontvouwen. Net als toen ze hen vermaande om terug te keren naar hun eigen land, en toen had gezegd tegen haar en Orpa: dat God jullie rust moge geven, en wel geborgenheid in het huis van een man (1:9).

Maar er is nog geen God in het verhaal van Ruth verschenen, die dit of dat zei, of zus of zo als aanwijzing gaf. Ze moeten zelf navigeren. En is het niet een hoge gooi, die Naomi doet? En hoe gelovig is dat eigenlijk? Ja soms moet je God misschien een handje helpen, maar soms loopt dat ook helemaal niet goed af, denk aan Sara, die dan maar haar slavin Hagar aanbood aan haar man, omdat ze zelf onvruchtbaar leek, of denk aan Rebekka, die zelf dan maar haar man bedroog om een beetje schot in de zaak te krijgen van de juiste zegenverdeling over haar zoons Esau en Jakob. Maar wat moet je soms in het leven? Afwachten en op God vertrouwen, of op God vertrouwen en juist handelen?

Tja, 'toevallig' was Ruth op het land van Boaz terecht gekomen, zo vertelt het verhaal (2:3). Ja, hoe toevallig was dat dan? Terwijl daarvoor in het verhaal aan ons alvast was verteld (2:1), dat Boaz niet zomaar iemand is. Punt één: hij is familie van Elimelech. Punt 2: hij is een man van grote kracht. We komen zo nog terug op die laatste aanduiding. In onze bijbels is het vertaald als: hij is belangrijk, of invloedrijk, of vermogend, of daadkrachtig, moedig. Want dat is een krachtige, sterke man, nietwaar, stoer en rijk.

Naomi zei: ga maar bij hem liggen en dan zal hij wel zeggen wat je moet doen. En je denkt, daar hoef je echt niet oversexed voor te zijn, of te veel fantasie voor te hebben: nou nou, een sexueel getinte ontmoeting die het daglicht niet verdraagt, ja, het past wel bij de vooroordelen over Moabitische vrouwen, maar hoe past dat bij Naomi, Ruth en Boaz?

Naomi vertrouwt op God, door te vertrouwen op de rechtschapenheid van zowel Boaz als Ruth, zoals ze hen heeft leren kennen. Maar het is wel degelijk een gok, want ze weet niet of het goed afloopt, noch voor Ruth, noch voor Boaz, want in het licht van Deuteronomium 22:22 riskeren ze beide een dodelijke stenen-regen, waar dan heel verontwaardigd, boos en opgefokt Bethlehem, behalve Naomi natuurlijk, aan mee zal doen. Zeker als het bericht ook nog razendsnel verspreid zal

worden, op wat sociale media kanalen, dat het hier gaat om zo'n Moabitisch wicht uit het buitenland.

Het is een eigenaardige manier van daten, die Ruth op instigatie van Naomi, uitvoert. Er waren natuurlijk al zeven weken aan vooraf gegaan. Ruth was opgevallen, en Boaz had zich min of meer vaderlijk over haar ontfermd. En via Boaz was al wel de HEER het verhaal in positieve zin binnen gekomen. In Ruth 1 was het steeds in de mond van Naomi geweest, noem mij maar Mara, bitterheid: De HEER heeft zich tegen mij gekeerd (1:14), de HEER heeft mij met lege handen doen terugkeren (1:21). Donker en somber. Eigenlijk de vraag: waar is God?

Maar bij de akkers van Boaz klinkt dagelijks de groet, licht en vrolijk, als Boaz zelf het werk komt inspecteren, naar alle werkers op het veld: de HEER zij met jullie. En zij roepen dan terug: de HEER zegene u. En zo begroet Boaz ook Ruth: ik heb gehoord, Ruth, wat je voor je schoonmoeder doet, na de dood van je man, en dat je het aandurfde om met haar mee te blijven gaan, je land en familie achterlatend en dat je naar hier, dit land en volk kwam, een land dat je niet kent, de HEER moge ook jou zegenen, ja, de HEER, de God van Israël onder wiens vleugels je bent komen schuilen, Hij zegene je (2:11-12).

Het volk, de gemeenschap, en de God van wie Ruth had gezegd: uw volk is mijn volk, uw God is mijn God. En Ruth zegt dan tegen Boaz: u bent goed voor mij, mijnheer, u biedt mij troost en spreekt mij moed in, terwijl ik niet eens bij u in dienst ben (2:11-13), u spreekt naar het hart van uw dienstmaagd, terwijl ik er niet eens een ben.

Boaz spreekt de geloofstaal van zijn volk. Jij Ruth, je bent net als Abraham, die zijn vaderhuis verliet, jij bent net als Rebekka die haar moederhuis verliet. Het is als Jesaja met zijn profetische droom: 'een volk dat u niet kende, zal tot u komen, o Israël, ter wille van de Heer, jullie God' (Jesaja 55:5).

Is dat niet wat de apostel Petrus bedoelde met: voor jullie Israël geldt deze belofte en voor jullie kinderen, en voor alle die verre staan, zovelen als de HEER onze God, er tot zich zal

roepen (Hand 2:39). Is dit ook niet wat de apostel Paulus bedoelde toen hij de kerk uit de heidenen aansprak: besef wel dat jullie geënt zijn op de aloude wortel van Israël, en dat jullie niet de wortel, maar de wortel jullie draagt (Romeinen 11:18).

En is dat ook niet de taak van Israël en de gemeente, om mensen van buiten, ook jonge mensen zoals Ruth, welkom te heten: kom schuil onder de vleugels van Israëls God, en dat we dan goed voor hen en elkaar zijn, en dat we dan hen en elkaar troosten, en dat we dan hen en elkaar moed inspreken, hun en elkaars hart weten te raken. Op basis van Gods belofte. Op basis van Gods goedheid. Is dat niet de opdracht en de missie van de kerk, ja van elk kind van God, om vreugde en moed, hoop en vertrouwen, gerechtigheid en barmhartigheid te verspreiden. Je komt binnen en zegt: God zegene je. Je gaat weg en je zegt: God zegene je. En dat je hele zijn en bestaan uitstraalt: verbinding met de God van Israël, de Barmhartige, de Liefdevolle.

Maar. Hoe gaat dit aflopen, als Ruth zich opeens ontpopt als vrouw op zoek naar een man? Zij kan dan nog wel op geleide van de intuïtie van Naomi een idee hebben, maar heeft Boaz dat ook? Als je al die maffe datingprogramma's bekijkt, die hun miljoenen verslaan qua kijkcijfers, dus ook hier – dat kan niet anders - zit een aanzienlijk deel de zomeravonden een beetje te verlummelen met de lotgevallen van eenlingen die in een buitenland een partner aan de haak willen slaan, u begrijpt dat dit het commentaar is van een elitaire boomer die de voeling met de gewone RTL-4-mens kwijt is geraakt, maar ik zou zeggen, ga niet normaal vinden, wat je daar ziet. Maar als je het bekijkt dan merk je dat er eigenaardige dynamieken in beeld komen, als mensen op zoek gaan naar meer dan alleen contact.

Ruth ze gaat, ze volgt precies de regie-aanwijzingen op van haar schoonmoeder. Opgemaakt en al is zij bij Boaz gaan liggen onder zijn deken en heeft ze gewacht tot hij haar zou aanspreken. Maar op het *moment suprême* wijkt ze af van het script. Niet Boaz, maar Ruth geeft aan wat de volgende stap

moet zijn. En dat is een stap die je juist niet van een Moabitische zou verwachten, een dochter van Sodom, maar wel van een achternicht van Abraham, van een gelovige, hoe jong en hoe vrouw ook, in die patriarchale wereld van toen, die de bedoelingen van God heeft leren kennen. Ze zet Boaz niet onder druk met haar verleidelijke lijf, in het romantische maar ook duistere schemerdonker, nee ze doet als het ware het licht aan, gaat rechtop zitten, en in plaats van iets oneerbaars, zet ze hem onder druk met de bedoelingen van God en wijst ze hem op zijn verantwoordelijkheid, als lossen, voor Gods aangezicht. En dat niet voor zichzelf, maar voor haar overleden man Machlon en diens vader Elimelech, en voor haar schoonmoeder Naomi. Want is er voor hen wel toekomst zonder nageslacht op hun naam? Maar hij, Boaz, kan daarin het verschil maken, door het oude bezit van zijn familielid Elimelech aan te kopen en voor nageslacht te zorgen. Alles leuk en aardig met dat vrome gepraat over schuilen onder de vleugels van de Allerhoogste, maar wij in Moab zijn ook praktische mensen: hoe gaan jullie dat nu invullen, en u in het bijzonder? Het zijn wel de mensen van Bethlehem en in het bijzonder Boaz, die hier nu handen en voeten aan moeten geven als het hemelse grondpersoneel.

Een sleutelwoord in het boek Ruth is *chèsèd*, in oudere vertalingen vaak weergegeven met 'goedertierenheid' (1:8, 2:20, 3:10). Boaz reageert door Ruth te bedanken voor haar 'goedertierenheid': je bent niet achter de jonge kerels aangegaan, rijk of arm (3:10), als golddigger of als sloerie, voor je zelf, voor je eigen toekomst of voor je eigen plezier, maar je hebt mij benaderd, en je laat zien, dat je je helemaal wil geven aan de goede zaak van je familie en van het volk van God. En zo had ook Naomi al eerder Boaz geprezen vanwege diens *chèsèd*, of had Boaz de *chèsèd* van God bewezen, door op het land goed te zijn voor Rurh. Bewust liet ze het dubbelzinnig in haar formulering (2:20).

Jij bent een sterke vrouw, Ruth, zegt Boaz, ik ga er meteen werk van maken. Blijf hier maar liggen, maar ga op tijd naar

huis, want niemand hoeft te zien dat je hier bent geweest. Daar krijgen we alleen maar praatjes van.

Maar jij bent een krachtige vrouw (3:11). Hij zegt hetzelfde als wat er van hemzelf was gezegd: een *isj chajil* is hij en nu een *isja chajil* is zij. Opmerkelijk hoe het bij vrouwen wordt vertaald in onze bijbels: deugdelijk, deugdzaam, bijzonder, moedig, bekwaam, geweldig. Dat is achtereenvolgend: SV, NBG, NBV 04, NBV 21, Willbrord, BGT. Dus je merkt dat ze het in NBV 21 ook nog weer veranderd hebben. Dat geeft al aan, dat vertalers er kennelijk mee in hun maag zitten. Waarom? Kan een vrouw niet sterk zijn, stoer, krachtig, daadkrachtig, tot handelen bekwaam? Welnu Ruth wel hoor, en haar schoonmoeder ook.

Misschien moeten we nog eens nadenken voor zowel mannen als vrouwen wat nu eigenlijk een gezonde balans is tussen kwetsbaarheid en kracht. Natuurlijk weten we in het geloof ook dat het niet gaat om krachtpatserij, maar om een kracht die in zwakheid wordt volbracht (2 Kor 12:9). Niet door kracht en geweld, maar door mijn Geest, zo spreekt de HEER (Zach. 4:6). De Geest die in alle waarheid leidt (Joh 16:13).

In Spreuken 31 komt zij ook voor, de *isja chajil*, de sterke vrouw (Spr 31:10). En wel als zinnebeeld van vrouwe wijsheid. Ze wordt aan het eind van het Spreukenboek bezongen in de gedaante van een vrouw des huizes. In de oude Statenvertaling heet zij 'een degelijke huisvrouw'. Inmiddels heet ze daar in nieuwere vertalingen wel degelijk gewoon 'een sterke vrouw', die de hele familie en het bedrijf van haar en haar man runt met wijsheid, want: vanuit de vreze des Heren, vanuit de eerbied voor God en zijn goede aanwijzingen voor het leven. En wat wordt er dan van haar gezegd in Spreuken 31:26? Het is dit: zij spreekt wijze woorden, en wat zij zegt, zijn liefdevolle lessen, zijn onderwijzingen van *chèsèd*. 'Op haar tong is leer der goeddadigheid', zegt de oude Statenvertaling. Dat is natuurlijk niet een soort schoenleer. Soms zeg je dat, ik heb een tong als van leer, maar dat is: op haar tong ligt de lering, het ondewijs van Gods goedertierenheid.

Is dat misschien waarin Boaz en Ruth elkaar herkend hebben? Een klik hadden, een geestelijke klik ook? Dan maakt leeftijdsverschil in vriendschap, of liefde, of geloofsband, niet zo veel uit: een krachtige man en een krachtige vrouw, die geleerd hebben om zelf te leven van de *chèsèd*, de goedertierenheid van God. En die dat omzetten in dat mooie SV-woord: goed-dadigheid. Goed-dadigheid voor hun omgeving en dat zij zo bakens zijn voor anderen, bakens van liefde, troost, vreugde en hoop.

Geen van beiden voldoen ze aan het standaardplaatje. Wat maakt het uit. Wij misschien ook wel niet. Dat geeft niet. Hij een oude heer, die nog in de poort moet gaan onderhandelen ten behoeve van een berooide familie, en zij een asielzoeker die eet van de kruimels van de welvaarstafels van anderen. Maar wel mensen uit één stuk, die je niet zomaar wegblaast, omdat ze in hun langere of kortere leven iets hebben opgedaan van kennis en vertrouwen, wijsheid en goedheid, die hun oorsprong vinden in het hart en het werk van God.

Boaz - in hem is er kracht - en Ruth - zij die je vergezelt, sterke vrouw is zij -, ze zijn aan elkaar gewaagd, samen brengen ze de wijze woorden en de liefdevolle lessen van Spreuken 31 in de praktijk.

En zo kwam er nageslacht, toekomst voor Naomi, en zo kwam er een messiaanse Koning voor Israël. Zo trok God verder met zijn mensen. Zo trekt God verder met ons.

In de Naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest.
Amen

Zingen: Gezang 836: 1,4,5 ('O Heer, die onze Vader zijt')